

Svar till: s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till s.sof@regeringskansliet.se

Diarienummer S2024/02055

Remiss av promemorian Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet (Ds 2024:29)

Föreningen Sveriges socialchefer (FSS) har från Socialdepartementet fått remiss av promemorian Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet (Ds 2024:29). Remissvaret ska ha kommit in till Socialdepartementet senast den 11 mars 2025.

Om FSS

FSS är en partipolitiskt obunden förening som företräder cirka 400 socialchefer i landet. Utifrån vår profession och tillgänglig kunskap verkar vi för utveckling av den svenska välfärden.

Sammanfattning av utredningens innehåll och förslag

I promemorian föreslås ett obligatoriskt aktivitetskrav för den som får försörjningsstöd. Aktiviteten ska komplettera insatser från exempelvis Arbetsförmedlingen eller andra åtaganden som arbete och studier. Den ska anpassas till individens förmåga och insatser, men i regel motsvara en heltidssysselsättning. Kravet ska gälla efter två månader med försörjningsstöd, och socialnämnden ansvarar för planering och dokumentation i en individuell plan. Den som inte deltar utan godtagbara skäl riskerar sänkt eller indraget stöd.

Socialnämnden i kommunen föreslås få ansvar för att det finns tillgång till kommunala insatser och som möter behovet av meningsfull heltidssysselsättning för vuxna personer med försörjningsstöd. Fyra typer av insatser föreslås bli obligatoriska för socialnämnden att tillhandahålla:

1. Aktiviteter som syftar till att motivera individen eller öka hans eller hennes förmåga att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften,
2. Aktiviteter som syftar till att öka individens språkliga förutsättningar att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften,
3. Arbetsplatsförlagda aktiviteter inom en kommunal förvaltning, och
4. Aktiviteter inriktade på jobbsökande.

Aktivitetskravet är inte tänkt att ersätta befintliga insatser utan ska ses som ett komplement. Tillsammans med andra insatser ska aktivitetsnivån i normalfallet uppgå till heltid. Det saknas en lagstadgad definition av begreppet heltid och i promemorian anges att insatserna ska anpassas till den enskildes behov och förutsättningar. Samlade aktiviteter ska inte överstiga 40 timmar per vecka.

FSS synpunkter på förslagen

Nationellt och tydligt regelverk kan vara bra men det måste vara kunskapsbaserat

FSS ser att det vore bra med ett tydligt nationellt regelverk för hur personer med försörjningsstöd ska kunna erbjudas insatser som leder till att bli självförsörjande och därmed kunna leva ett självständigt liv. Ett tydligt regelverk kan främja likvärdig hantering och bedömning av aktivitetskravet i alla Sveriges kommuner samt ge ökade förutsättningar för förbättrad kunskaps- och kvalitetsutveckling, vilket går i linje med omställningen som kommer av införandet av ny socialtjänstlag. Där kommer det bland annat att ställas högre krav på att socialtjänstens insatser ska vara kunskapsbaserade, att socialtjänsten ska arbeta förebyggande samt att socialtjänsten ska vara tillgänglig för den enskilde.

FSS saknar att det i utredningen inte redovisas vilken kunskap som finns om att aktivering av mottagare av försörjningsstöd på heltid skulle ge bättre effekt vad gäller att hjälpa personer att gå från bidrag till jobb. Detta blir särskilt viktigt i framtida utredningar då socialtjänsten framåt ska arbeta kunskapsbaserat, därmed är det viktigt att de förslag som läggs fram också går i linje med en kunskapsbaserad socialtjänst.

Kommuner har redan omfattande insatser idag och individuella bedömningar görs

Många kommuner har idag mycket omfattande arbetsmarknadsinsatser, men det föreslagna aktivitetskravet omfattar betydligt fler än de som idag vanligen tar del av dessa insatser och kräver en helt annan typ av insatser än det som erbjuds i dag.

Anledningen till att inte alla individer med försörjningsstöd deltar i kommunens arbetsmarknadsinsatser beror vanligtvis på att det kan finnas stödbehov som behöver utredas och som kan behöva tillgodoses genom till exempel vården eller andra delar av socialtjänsten innan det blir aktuellt att delta i arbetsmarknadsverksamhet.

Det är viktigt att det ges utrymme och tid att göra utredningar och bedömningar som går i linje med kunskapsbaserad socialtjänst för att säkerställa att rätt individ får rätt insats och att individer som är i behov av annat stöd upptäcks och inte riskerar att slås ut av aktivitetskravet.

Undanträngningseffekter befaras och utmaningar med att hitta relevanta platser

Redan idag finns en konkurrens om platser i många kommuner vad gäller subventionerade anställningar och praktikplatser. Det kommer ytterligare förstärkas när ännu fler individer behöver ha en heltidssysselsättning för att kommunerna ska kunna uppfylla aktivitetskravet. Att hitta och erbjuda meningsfulla insatser som inte konkurrerar med ordinarie verksamhet och riktiga arbetstillfällen bedöms bli utmanande. Att platserna också enbart ska kunna skapas och tillhandahållas inom kommunens verksamheter blir begränsande.

Arbetsförmedlingens ansvar och kommunens roll?

FSS bedömer det som problematiskt att kommunen blir skyldig att täcka upp för inaktivitet i statliga arbetsmarknadspolitiska program. Att ge kommunen utvidgat ansvar för arbetsmarknadspolitiken innebär en påtaglig risk att Arbetsförmedlingen drar sig tillbaka när det gäller ansvaret för de som omfattas av kommunens aktivitetskrav. Utredningens förslag bidrar heller inte till någon ökad tydlighet vad gäller kommunernas roll i arbetsmarknadspolitiken och ansvarsfördelningen mellan kommun och stat, vilket FSS särskilt noterar. Trots att denna tydlighet har efterfrågats av bland andra FSS vid upprepade tillfällen genom åren.

Rätt prioritering?

FSS bedömer att reformen kommer att bli mycket kostsam. En otillräcklig finansiering skulle belasta en redan hårt pressad socialtjänst, som det dessutom finns stora förväntningar på utifrån den nya socialtjänstlagen som träder i kraft 1 juli i år. FSS ser det såklart som högt prioriterat att invånare med försörjningsstöd kommer i arbete och når en egen försörjning men är inte övertygade om att aktivitetskrav med krav på heltid är vägen framåt. Då det finns tveksamheter om huruvida detta kommer att leda till ökad administration, ökade kostnader för kommunerna utan att leda till att rätt individ får rätt insats i rätt tid, avråder FSS från att gå vidare med aktivitetskrav på heltid.

För Föreningen Sveriges socialchefer

Monica Persson

Ordförande

Föreningen Sveriges socialchefer är en partipolitiskt obunden förening som verkar för utveckling av den svenska välfärden. Vi bedriver påverkansarbete inom socialpolitiska frågor, bland annat genom den årliga konferensen Socialchefsdagarna.